

ALDRIG VÅLD!

Tal hållet av *Astrid Lindgren*
vid mottagandet av Tyska Bokhandelns Fredspris
i Frankfurt den 22. oktober 1978.

Kära vänner!

Det första jag har att göra är att tacka, och det gör jag av hela mitt hjärta. Den tyska bokhandelns fredspris har en sådan strålgans omkring sig och känns som en så stor utmärkelse att man nästan sviktat när det läggs i ens händer. Och nu står jag här, där under åren så många kloka män och kvinnor har lagt fram sina tankar och förhoppningar om mänsklighetens framtid och om den eviga fred, som vi alla längtar efter.

Vad kan jag säga som inte redan är sagt på ett bättre sätt än jag kan göra? Att tala om fred är att tala om någonting som inte finns. Verklig fred finns inte på vår jord och har väl aldrig funnits annat än som ett mål vi tydligen inte kan nå.

Så länge människan har levat på det här klotet har hon ägnat sig åt våld och krig, och den bräckliga fred som finns är ständigt hotad.

Just nu lever hela världen i fruktan för ett nytt krig, som skall förgöra oss alla. Inför det hotet arbetar fler människor än någonsin tidigare för fred och nedrustning, det är sant. Det kunde vara ett hopp. Men det är så svårt att vara hoppfull. Politikerna samlas i stora hopar till toppmöten, och de talar så varmt för nedrustning, men bara den nedrustning som de vill att någon annan skall göra. Ditt land, skall nedrusta, inte mitt! Ingen vill börja hos sig själv, ingen törs börja, därför att alla är så rädda och har så liten tilltro till andras fredsvilja.

Och medan nedrustningskonferenserna avlöser varandra pågår den mest vanvettiga upprustningen i mänsklighetens historia. Det är inte underligt att vi alla är rädda, antingen vi bor i öst eller väst, norr eller söder, antingen vi lever i en stormakt eller i ett litet neutralt land.

Vi vet att ett nytt storkrig skulle drabba hela mänskligheten, och om jag ligger död i en neutral eller inte neutral ruinhög kan inte göra stor skillnad.

Måste vi inte, efter alla dessa årtusenden av ständiga krig, fråga oss om det är något konstruktionsfel på hela människoarten, eftersom vi alltid griper till våld? Och är vi dömda att gå under för våra aggressioners skull? Vi vill alla ha fred. Finns det då ingen möjlighet att vi kan förändra oss, innan det är för sent? Att vi kan lära oss ta

avstånd från våld? Försöka bli en ny sorts människor, helt enkelt. Men hur skulle det gå till, och var skall vi i så fall börja?

Jag tror att vi måste börja från grunden. Med barnen. Ni har gett en barnboksförfattare ert fredspris, och då kan ni inte vänta er några stora politiska utblickar och förslag till internationella problemlösningar. Jag vill tala om barnen. Min oro för dem och mina förhoppningar för dem. De som är barn nu skall ju en gång ta över hanterandet av vår värld, om det finns något kvar av den. De skall bestämma över krig och fred och hurdant samhälle de vill ha, om de vill ha ett där våldet bara fortsätter att öka eller om de vill ha ett där människor lever i fred och gemenskap med varandra. Finns det över huvud taget något hopp om att de skall kunna skapa en fredligare värld än vad vi har lyckats med? Och varför har vi lyckats så dåligt trots all god vilja?

Jag minns vilken chock det var för mig när jag som mycket ung plötsligt insåg att de där som styrde ländernas och världens öden, de var inga gudar med överlägsen utrustning och gudomlig klarsyn. De var människor med samma mänskliga svagheter som jag. Men de hade makt, och de kunde i varje ögonblick fatta de mest ödesdigra beslut, allt efter de impulser som styrde dem. Om det ville sig illa, kunde det bli krig på grund av en enda människas maktbegär eller hämndlystnad eller fåfänga eller vinningslystnad eller - vilket tycktes vara det vanligaste - övertro på våld som det effektivaste hjälpmedlet i alla situationer. Och på samma sätt kunde en enda god, besinningsfull människa ibland avvärja katastrofer just genom att vara god och besinningsfull och genom att ta avstånd från våld.

Slutsatsen av detta kunde bara bli: Det är de enskilda människorna som avgör världens öden. Och varför var de då inte alla goda och besinningsfulla? Varför fanns det så många som bara ville våld och makt? Fanns det en medfödd ond vilja hos somliga?

Jag kunde inte tro det, och jag tror det inte än i dag. Intelligensen, förståndsgåvorna, är medfödda, men i ett nyfött barn ligger inget frö varur det automatiskt spirar gott eller ont. Om barnet skall bli en varm, öppen, förtroendefull människa med förmåga till gemenskap eller en känsloladdad destruktiv ensamvarg, det avgör de som tar emot barnet i världen och lär det vad kärlek är eller också låter bli att visa det vad kärlek är. "Überall lernt man nur von dem, den man liebt", det har Goethe sagt, och då måste det väl vara sant. Ett barn som blir kärleksfullt bemött och som älskar sina föräldrar lär sig av dem en kärleksfull inställning till hela sin omvärld och behåller denna grundinställning livet ut. Vilket är bra, även om han eller hon inte kommer att höra till dem som avgör världens öden. Och skulle han eller hon mot förmodan råka bli en av dem

som avgör världens öden, så är det tur för oss alla, om grundinställningen är kärlek och inte våld. Även blivande statsmän och politiker formas till sina karaktärer, innan de ens har fyllt fem år, det är hemskt men det är sant.

Och om vi nu ser tillbaka på hur barn har behandlats och fostrats så långt vi kan följa det genom tiderna, har det inte alltför ofta varit en fråga om att med våld av något slag, fysiskt eller psykiskt, bryta deras vilja? Hur många barn har inte fått sin första undervisning i våld "von denen die man liebt", de egna föräldrarna, och sedan fört den lärdomen vidare från generation till generation. "Spar på riset och du fördärvar pilten", står det redan i Gamla Testamentet. Det har många fäder och mödrar ända sedan dess trott på. De har flitigt svängt riset och kallat det för kärlek. Men alla de här verkligt "fördärvade piltarna" som det i denna stund finns så många på jorden, diktatorerna, tyrannerna, förtryckarna, människoplågarna, hur var deras barndom, det borde man forska i. Jag tror att bakom de flesta av dem står en tyrannisk far eller annan fostrare med ett ris eller ett spö i handen.

I hatfulla barndomsskildringar inom litteraturen vimlar det av dessa hustyranner som har skrämt sina barn till lydnad och underkastelse och mer eller mindre förstört dem för livet. Men lyckligtvis inte bara den sorten. Som väl är har det alltid också funnits föräldrar som har fostrat sina barn med kärlek utan våld. Men det är väl först i vårt århundrade som föräldrar mer allmänt har börjat se barnen som sina likar och gett dem rätt att låta sin personlighet fritt utvecklas i en familjedemokrati utan förtryck och utan våld.

Måste man inte då bli förtvivlad, när det plötsligt börjar ropas på en återgång till det gamla auktoritära systemet? Det är vad som sker just nu på många håll i världen. Nu vill man ha "hårdare tag" och "stramare tyglar" och tror att det skall hjälpa mot alla ungdomliga oarter som man skyller på för mycket frihet och för lite stränghet i uppfostran. Det är att försöka driva ut djävulen med Belsebub och kommer bara i längden att leda till mera våld och större och farligare klyftor mellan generationerna. Dessa efterlängtrade "hårda tag" skulle möjligen få en ytlig effekt som förespråkarna kunde tyda som en förbättring. Tills de så småningom tvingades märka att våld föder våld - så som det alltid har gjort.

Många föräldrar blir väl oroade av dessa nya signaler och börjar kanske undra om de har gjort fel. Om en antiauktoritär uppfostran är något förkastligt? Det är den bara om den blir missförstådd. En antiauktoritär uppfostran betyder inte att barn skall lämnas vind för våg och få göra precis vad de vill. Det betyder inte att de skall växa upp utan normer, det vill de förresten inte. Normer för sitt handlande behöver både barn och vuxna, och barn lär sig mer av

föräldrarnas exempel än av något annat. Visst skall barn ha respekt för sina föräldrar, men sannerligen - föräldrar skall också ha respekt för sina barn och inte missbruka sitt naturliga övertag över dem. En ömsesidig kärleksfull respekt, det ville man önska alla föräldrar och alla barn.

Och för dem, som nu så ivrigt ropar på hårdare tag och stramare tyglar, skulle jag vilja berätta vad en gammal dam en gång talade om för mig. Hon var ung mor på den tiden när man ännu trodde på det där "Spar på riset och du fördärvar pilten", det vill säga hon trodde egentligen inte på det, men en gång hade hennes lille pojke gjort någonting, så att hon tyckte han måste få en risbastu, den första i sitt liv. Hon sa åt honom att han själv skulle gå ut och ta reda på ett ris åt henne. Den lille pojken gick och var länge borta. Till sist kom han gråtande tillbaka och sa: "Jag hittade inget ris, men här har du en sten som du kan kasta på mej." Då började mamman också gråta, för hon såg plötsligt alltihop med barnets ögon. Barnet måste ha tänkt att "min mor vill faktiskt göra mig illa, och då går det väl lika bra med en sten".

Hon slog armarna om honom, och de grät en stund tillsammans. Och sedan la hon stenen på en hylla i köket, och där fick den ligga kvar som en evig påminnelse om det löfte hon gav sig själv i den stunden: aldrig våld!

Nå, men om vi nu fostrar våra barn utan våld och hårda tyglar av något slag, får vi då fram en ny människoart som lever i evig fred? Bara en barnboksförfattare kan väl hoppas något så enfaldigt! Jag vet att det är en utopi. Och visst finns det så mycket annat i vår stackars, sjuka värld som också måste ändras för att det skall kunna bli fred. Men vi har i detta nu - även utan krig - så ofattbart mycket grymhet och våld och förtryck på jorden, barnen är sannerligen inte okunniga om det. De ser och hör och läser om det dagligen och tror väl till sist att våldet är ett naturligt tillstånd. Måste vi inte åtminstone i våra hem genom vårt eget exempel visa att det finns ett annat sätt att leva? Kanske vore det bra, om vi la en liten sten på kökshyllan som en påminnelse både för barnen och för oss själva: aldrig våld!

Det skulle kanske ändå så småningom kunna bli ett *litet* bidrag till världsfreden.

Udgivet efter aftale med Astrid Lindgren Company

KØN MUSEUM FOR
KØNNENES
KULTURHISTORIE

